

Referáty:

Kehne – Extra gentes

Braund – Ideology, subsidies and trade

Fulford – Roman and Barbarian-the economy of roman frontier systems

Schnurbein – Erdrich – Das Projekt

Stupperich – Bemerkungen zum römischen Import im sogenannten Freien Germanien

Wolters, Römische Funde in der Germania magna

Erdrich - Waffen im mitteleuropäischen Barbaricum-Handel oder Politik

Erdrich – Konfrontation, Kooperation, Ignoranz

Godlowski – Wymiana Handlova ludnosci kultury Przeworskiej

Bouzek/Ondřejová, Třetí zóna mezi Římem a barbarikem při noricko-pannonském limitu.

Gabler – Zur Fragen der Handelsbeziehungen zwischen den Römern

Krekovič – Rímské importhy na Slovensku, The structure of Roman import in Slovakia (dohromady!)

K válečným střetům:

Salač – 2000 let od římského vojenského tažení proti Marobudovi, Kehne – Vojenské podmanění

Marobudovy říše (dohromady!)

Derks – Die Varusschlacht, Moosbauer_Wilber-Rost – Kalkriese (dohromady!)

Kehne – Vermarktung contra Wissenschaft, Kehne – Wolters – Die Schlacht im Teutoburger Wald

Kehne – Rom in Not, Komoróczy – Marcomannia (dohromady!)

Alföldy – Der Friedensschluss des Kaisers Commodus, Herodian über den Tod Mark Aurels (dohromady!)

Fischer – Zerstörungshorizonte, Germanische Übergriffe

Burmeister – Aufstieg germanischer Kriegsherren

Doba římská - ve střední Evropě tradičně označuje **první čtyři staletí** nového letopočtu. Pojmenování má odrážet stav, kdy do středoevropského prostoru pronikají na přelomu letopočtu římská vojska a následně i římské obyvatelstvo. Impérium zde začalo podstatně ovlivňovat mocenské uspořádání, kulturu, hospodářství a etnické složení obyvatelstva. Označení je logické a správné jen částečně - římský vliv se jednoznačně projevil pouze v jižní části střední Evropy. Pojmu doba římská se však užívá i pro oblasti, do kterých Římané pronikali sporadicky, jejich mocenský i kulturní vliv zde byl proměnlivý a klesal se vzdáleností od hranic - tj. i na území **tzv. barbarika** vně impéria. Ve střední a severní Evropě jde o prostor ovládaný **téměř výhradně germánskými kmeny**. Někdy se mluví o **tzv. svobodné či Velké Germánii (Germania Libera, Germania Magna)**, aby se tento prostor odlišil od provincií Germania Inferior a Germania Superior. Tradičně užíváme označení doba římská i **pro naše území**, což může vytvářet představu intenzivního mocenského či kulturního působení Říma na poměry v české kotlině. Přímý politický tlak Římské říše ovšem Čechy a Morava zažily jen epizodně (Marobud, markomanské války), většinou stály stranou římského zájmu a obecný kulturní vliv byl značně omezený. Obsahově tedy archeologický termín doba římská se skutečným historickým vývojem v prvních staletích po Kr. ne úplně koresponduje.

Písemné prameny

Pro poznávání dějin Čech, Moravy a Slovenska hrají od posledního desetiletí př. Kr. významnou roli i prameny písemné. V chronologické posloupnosti se jedná o následující nejdůležitější autory a díla, obsahující nejvíce informací o Germánech a střední Evropě ve starší době římské:

autor	100	50	0	50	100	150	200
Caesar	100	44					
Strabon	64/63		po 23				
Velleius Paterculus		ca 19	po 30				
Plinius Starší			23/24	75			
Tacitus				ca 55	ca 120		
Suetonius				ca 70	ca 140		
K. Ptolemaios					ca 100	po 161	
Dio Cassius						ca 155	ca 235

Gaius Iulius Caesar (100–44 př. Kr.), je prvním, kdo podrobněji informuje o Germánech, se kterými přišel do styku nejen v Galii, ale i při taženích na jejich území za Rýnem. Především **Zápisky o válce galské** (Commentarii belli Gallici) jsou významným zdrojem informací nejen o myšlení římských dobyvatelů a způsobech prosazování jejich zájmů, ale také o obyvatelích dobývaných území, tj. především **o Keltech**, v nemalé míře ovšem i **o Germánech**. Právě Caesar je považován za **tvůrce etnografického pojmu Germáni** a jeho náplně. Popisuje především vojenské konflikty s Germány, zvláště střet s Ariovistem, vůdcem germánských Svěbů, v roce 58 př. Kr. Tyto zprávy dávají nahlédnout do vztahů mezi Kelty a Germány i mezi samotným Ariovistem a Římem, do vojenské strategie, sociálního rozvrstvení a dalších stránek života Germánů okolo poloviny 1. stol. př. Kr. Další údaje se týkají především germánských kmenů v oblasti Rýna. Při líčení svých výprav do Germánie v letech 55 a 53 př. Kr. se zabývá výčtem kmenů, s jejichž příslušníky se setkal, a věnuje pozornost běžnému životu Germánů, ale i krajině a zvěři. Z našeho hlediska je významné, že k roku 58 př. Kr. nacházíme v Caesarově díle první zmínku o pozdějších obyvatelích Čech a Moravy – Markomanech. Jsou uváděni jako účastníci germánského vpádu do Galie vedeného Ariovistem. Zajímavá je rovněž informace o Hercynském lese, Caesar odhaduje jeho délku v poledníkovém směru na devět dnů cesty pro dobrého chodce bez zátěže. Od západu na východ měla cesta trvat celých 60 dní.

Strabon z Amaseie (ca 64/63 př. Kr.– po r. 23 po Kr.), řecký historik a geograf, současník událostí souvisejících s kulturními, hospodářskými, etnickými i politickými proměnami střední Evropy na přelomu letopočtu. Ve svém díle o 17 knihách **Geógrafika** kromě jiného zaznamenává údaje o střední Evropě bezprostředně související s Čechami: líčí např. etnické poměry na Labi, zpravuje o Marobudovi. Uvádí rovněž název jeho sídla – Boiohaemum. Tento údaj lze uvést jako příklad časté záměny informací, posunů významu zpráv apod., kterým docházelo při jejich přenosu z daného území k autorovi. Významná je zpráva, že kmen Markomanů patřil ke kmenovému svazu Svěbů. Dílo je dokladem rychlého nárůstu vědomostí antických autorů o prostředí střední Evropy. Informace o Germánech přebíral Strabon ze starších (např. o Kimbrech referuje na základě Poseidonia) i soudobých autorů, čerpal ovšem i ze zpráv o vojenských taženích, nezřídka vyhledával očitě svědky událostí, o kterých se zmiňuje.

Velleius Paterculus (ca 19 př. Kr.–po r. 30 po Kr.), působil jako legát v legiích pozdějšího císaře Tiberia v Germánii, Panonii a Dalmácii. V této funkci se zúčastnil i římských vojenských akcí proti Germánům na počátku letopočtu. Tradičně se soudí (např. Dobiáš, Droberjar), že se účastnil i tažení proti Marobudovi v r. 6 po Kr., a to v proudu, který vyrážel z Carnunta, kterému velel sám Tiberius. V té době ovšem zastával v Římě úřad questora, takže o jeho přímé účasti na této vojenské akci lze pochybovat. Jeho dílo **Historiae Romanae ad M. Vinicium cons.** představuje kompendium celých římských dějin na podkladě starších autorů. Velleius Paterculus byl v letech 4–12 po Kr. často účastníkem událostí ve střední Evropě, které popisuje, a znal jistě velmi dobře zdejší realie. Proto má spis nenahraditelnou hodnotu pro poznávání dějin střední Evropy na přelomu letopočtu. Právě jeho údaje o Marobudovi a jeho panství, vztahu k impériu či o síle a organizovanosti jeho vojska tvoří základ historických interpretací osobnosti Marobuda a jeho říše. Novější historická bádání však stále častěji poukazují na skutečnost, že byl na líčení těchto akcí osobně zainteresován a jejich popisem sledoval své vlastní kariérní cíle, někdy zřejmě i na úkor objektivitu. Často se upozorňuje na snahu Velleia Patercula zveličovat a oslavovat zásluhy císaře Tiberia a naopak retušovat jeho neúspěchy, ke kterým tažení proti Marobudovi patřilo .

C. Plinius Secundus (Starší) (23/24–79 po Kr.), vzdělaný voják a vysoký úředník z bohaté jezdecké rodiny. Plinius se během vojenské služby v l. 47–58 po Kr. účastnil tažení proti Germánům v Porýní. Za císaře Vespasiána (69–79 po Kr.) působil v různých provinciích jako prokurátor. Zahynul 24. srpna r. 79 po Kr. při výbuchu Vesuvu. Plinius je uznáván především jako významný antický encyklopedista, méně je známo, že je autorem rétorických, gramatických i historických děl, která se bohužel nedochovala. Toho lze litovat zvláště u díla **Bellorum Germania libri XX**, které shrnovalo dějiny veškerých válečných konfliktů mezi Římem a Germány zhruba k polovině 1. stol. po Kr. Význam této práce dosvědčují Tacitus a Suetonius, kteří z ní bohatě čerpali a často ji i výslovně citují. Zřejmě z tohoto díla pramení často uváděný a diskutovaný názor, že Labe se mělo stát hranicí Impéria. Nejznámějším dílem Plinia Staršího tak zůstává nepochybně **Naturae historiarum libri XXXVII**. Autor v něm učinil pokus shromáždit veškeré tehdejší poznatky o přírodě, do které zahrnul i zeměpis. V zeměpisných pasážích se zmiňuje i o obyvatelích cizích krajin. V knihách 3 a 4, v nichž se zabývá západní a severní Evropou, tak poskytuje zajímavé údaje o Germánech.

Publius Cornelius Tacitus (ca 55–ca 120 po Kr.) je pokládán za nejlepšího římského historika. Hned po završení úřednické dráhy dosažením konzulátu v r. 97 začal zveřejňovat svá historická díla. Pro germánskou problematiku mají zásadní význam především dvě práce – tzv. **Germania** aneb **De origine et situ Germanorum liber** (zveřejněno r. 98 po Kr.) a **Annales** čili **Ab excessu Divi Augusti** (ze 16 knih chybějí knihy 7–10). V Germanii se Tacitus pokusil soustavně popsat germánské kmeny a jejich způsob života na území tzv. Velké Germánie. V této práci nalezneme zmínky, které lze vztáhnout přímo na naše území, včetně historických a zeměpisných údajů.

V Letopisech se zabývá dějinami římského impéria od Augustovy smrti (r. 14) po smrt císaře Nerona v r. 68. Zvláště v prvních dvou knihách jsou podrobné informace o taženích proti Germánům i vyličení událostí vedoucích k odstranění Marobuda z pozice vůdce Markomanů – bitva s Arminiem, střet s Katvaldou a útěk do impéria. V práci jsou zmiňovány některé významné geografické údaje, především zmínky o Labi, častém cíli římských tažení na přelomu letopočtů, která však zřejmě vždy směřovala na jeho střední a dolní tok, tedy mimo naše území. Další rozsáhlé Tacitovo dílo **Historiae** bylo zveřejněno v l. 105–110. Navazuje chronologicky na Letopisy a zabývá se obdobím vlády Flaviovců (69–96 po Kr.). Dochovalo se z něj však pouze necelých prvních pět knih.

Gaius S. Tranquillus Suetonius (ca 70–ca 140 po Kr.), významný římský životopisec, původem z jezdeckého stavu, působil u dvora císaře Trajána (98–117 po Kr.) jako řečník a obhájce. Za císaře Hadriána (117–138 po Kr.) vedl císařskou kancelář, což mu vedle značného politického vlivu umožňovalo přístup k důležitým dokumentům v úřadě i v císařském archivu. Cenné jsou informace obsažené v téměř úplně dochovaných **Životopisech dvanácti císařů** od Caesara po Domitiana – **De vita Caesarum**. V tomto díle Suetonius sice čerpal především z děl starších historiků, jeho práce však přináší ještě další údaje, které tyto spisy neobsahují a které čerpal zřejmě přímo z císařských archivů. Ne všechny údaje však jsou zcela věrohodné, neboť jeho cílem nebylo sepsat historické studie o císařích, ale především vytvořit jejich barvitě portréty. Suetonius byl autorem mnoha dalších děl, která se však nedochovala (např. De viris illustribus, zachycující životy básníků, řečníků, historiků).

Klaudios Ptolemaios (ca 100–170 po Kr.), řecký astronom, matematik, fyzik a především zeměpisec žijící v egyptské Alexandrii, vytvořil v díle **Geógrafiké hyfégésis** návod na zhotovení mapy tehdy známého světa pomocí souřadnic. Zároveň se pokusil sestavit obsah takovéto mapy. Ve svém díle přináší názvy moří, řek, hor, ale i osad a kmenů a pomocí souřadnic uvádí jejich polohu. V 11. kapitole zachycuje Ptolemaios území tzv. Velké Germánie, tedy kromě jiného i střední Evropu severně od Dunaje. Právě této kapitole je věnováno rozsáhlé dílo E. Šimka. Problémem je, že Ptolemaios pracoval se staršími písemnými prameny i se soudobými zprávami o kupeckých či námořních výpravách, ze kterých skládal celkový obraz o tehdy známých krajinách. Zařazením a zpracováním různě starých i různě kvalitních informací se do vytvářené mapy dostaly četné chyby i odchylky v souřadnicích. Nelze ani vyloučit, že některé reálie jsou registrovány a zaneseny do systému souřadnic duplicitně (např. česká kotlina?). V neposlední řadě se v mapě u údajů o osadách či kmenech prolíná hned několik časových vrstev. Přesto jde o cenné dílo ukazující představy antických vzdělanců, ale zřejmě i vojáků a politiků o rozložení světa uprostřed 2. stol. po Kr

Cassius Dio (Claudius Cassius Dio Cocceianus; asi 155–235 po Kr.), řecký historik, ze senátorské rodiny a později sám senátor. Absolvoval úspěšnou politickou a úřednickou kariéru, během níž působil v mnoha provinciích. Vysoké postavení mu zajistilo přístup k jinak obtížně dostupným informacím. Z celého díla, o jehož celkovém rozsahu se dodnes diskutuje, vynikají řecky psané římské dějiny Rómaiké historiá sestávající z 80 knih, které zachycují dějiny Říma od bájných počátků až po jeho vlastní druhý konzulát v r. 229. Pro dobu římskou (v archeologickém slova smyslu) ve střední Evropě mají zásadní význam knihy 51–80 popisující období od panování Augusta. Z celého díla se ovšem téměř úplné dochovaly pouze knihy 36–60 zachycující období od r. 69 př. Kr. do r. 46/7 po Kr. a poslední dvě knihy líčící roky 217–228 po Kr. Z chybějících knih se však zachovaly rozsáhlé citace a excerpta u pozdějších autorů, takže dílo C. Diona lze přes četné ztráty označit za jeden z nejzásadnějších antických historických pramenů. Cassius Dio věnoval značnou pozornost římské zahraniční politice, proto je jeho dílo významné i pro dějiny střední Evropy, a to od samého počátku pronikání římské moci do tohoto prostoru. Římské dějiny Cassia Diona představují velmi důležitý zdroj informací, které lze přímo či nepřímo vztáhnout i k našemu území, a to zhruba pro období do markomanských válek. Jde o zdroj o to významnější, že se zřejmě přímo neopíral o předchozí práce Caesara, Livia, Tacita či Suetonia, čímž jejich zprávy v některých směrech ověřuje, či naopak staví do odlišných souvislostí.

Způsob uvažování příslušníků Římské říše jakožto partnera, soupeře či nepřítele Germánů ve střední Evropě, zachycují pochopitelně i další díla. Na prvním místě lze uvést propagační Augustovy **Res gestae divi Augusti**, v nichž vylíčil své vlastní skutky. Zmínit je nutno též relativně pozdní dílo **Historia Augusta**, spis zaznamenávající životopisy římských císařů od Hadriana po Numeriana (r. 117–284) vzniklý někdy na sklonku 4. či počátkem 5. století. Není sice dochován v úplnosti a jeho autorství zůstává nejasné, přesto má značný význam pro poznávání událostí ve 2. a 3. stol. po Kr. ve střední Evropě, zvláště v souvislosti s markomanskými válkami (**životopisy císařů Marka Aurelia a Commoda**). Myšlení Řeků a Římanů ve stoletích okolo změny letopočtů nám přibližují četná literární, filozofická či hospodářská díla, stejně jako dochovaná korespondence či různé epigrafické prameny.

Poznámky k významu písemných pramenů pro studium doby římské na našem území

Od přelomu letopočtu prudce vzrůstá význam písemných pramenů pro poznávání dějin našeho území. Jedině z nich se dovídáme o etnicitě obyvatelstva, či alespoň jeho vedoucí vrstvy. Prvně v našich dějinách můžeme doložit písemnými prameny migraci obyvatel do tohoto prostoru. Pouze díky písemným zprávám můžeme, rovněž poprvé, pojmenovat i některé konkrétní osoby pobývající v našem prostoru a můžeme poznávat části jejich osudů. Významné jsou informace o politických, resp. vojenských událostech, které měly zásadní vliv na dějiny našeho území a ovlivnily jeho následující vývoj. V neposlední řadě je k dispozici relativně značné množství písemných zpráv o našich susedech, především Římanech, kteří se na přelomu letopočtu ocitají až na Dunaji a snaží se pronikat dále na sever. Díky antickým literárním památkám získáváme také informace o Germánech žijících východně od Rýna či severně od Dunaje, tedy za hranicí římského impéria. Jsme tak zpravováni o nositelích stejné nebo velmi příbuzné hmotné a zjevně i duchovní kultury, kterou shledáváme i v Čechách a na Moravě. Poprvé můžeme zařadit naše území do širších evropských souvislostí nejen pomocí archeologických nálezů, ale i písemných zpráv.

Nepřímo a útržkovitě jsme informováni o rozvrstvení germánské společnosti, majetkových, právních, mocenských či vojenských poměrech, o zemědělství, obchodu a jiných stránkách hospodářství. Získáváme představu o vzhledu Germánů a jejich zvycích, o krajině, klimatu apod. Pochopitelně, že o životě v blízkých římských provinciích je zpráv k dispozici ještě podstatně více. To vše jsou informace, které nám hmotné prameny nejsou schopny plně zprostředkovat. Na druhou stranu **se ovšem nelze domnívat, že dějiny českého území můžeme od této doby poznávat pouze na základě písemných pramenů.** Brání tomu nejen jejich malé množství a torzovitost, ale i celá řada nedostatků, které je při jejich interpretaci nutné vzít v úvahu. Jedná se o chybné přepisy a citace, nepochopení obsahu sdělení při opisování mezi jednotlivými autory. Díla sama často obsahují nejednoznačná vyjádření a chybné údaje. Nelze zapomínat ani na motivaci antického autora, která mohla ovlivnit nejen výběr událostí, ale především jejich líčení, které se mohlo odchýlit od skutečnosti. Při popisování událostí či reálií na území tzv. barbarů se řečtí či římsští autoři setkávali s jevy, se kterými neměli žádné zkušenosti a pro jejichž pojmenování často neexistovala v řečtině či latině odpovídající slovní zásoba. Často pracovali pouze se zprostředkovanými zprávami o lidech a územích, jež sami nikdy nepoznali. Někdy zaznamenávali události, jejichž líčení již prošlo dlouholetou transformací ústní tradice apod. Také překlady do moderních jazyků, které archeologové nejčastěji používají, jsou často nedokonalé a zavádějící.

Je zřejmé, že již na první antické písemné zprávy o střední Evropě je nutno použít celý **kritický aparát**, který si vypracovaly historie, historiografie, literární věda či lingvistika. Písemné prameny sice umějí zachytit jevy a konkrétní události, které pomocí archeologických pramenů poznávat nemůžeme, ovšem **údaje z nich nelze čerpat bez patřičné kritiky a náležitých analýz**. Na druhou stranu není nutno pochybovat o tom, že **o mnoha jevech** doby římské ve středoevropském prostoru **mohou vyprávět pouze prameny archeologické** (rozsah a struktura osídlení, návaznost na předchozí osídlení, přírodní prostředí, hmotná kultura atd.). Bohužel naše, ale i **celé středoevropské bádání je téměř výhradně dvojkolejné – historikové starověku vyhodnocují pouze písemné prameny** a archeologické prameny používají nanejvýš pro ilustraci potvrzující kostru událostí a jevů vytvořenou na základě psaných zpráv. Naopak **archeologové pracují téměř výhradně s hmotnými prameny** a z písemných vytrhávají, často bez jakékoliv analýzy a kritiky, jednotlivé údaje, které pak nezřídka považují za opěrné body pro své chronologické i historické konstrukce, vytvářené ovšem na podkladě pramenů archeologických (**tzv. „ilustrují“**).

Vědecké edice antických písemných pramenů vydané u nás **prakticky neexistují**. K dispozici jsou pouze více či méně úplné české překlady některých děl, vydávané především v řadě **Antická knihovna** (např. Caesar, Plinius Starší, Tacitus atd.), které **jsou však pro potřeby vědecké práce nepostačující**. Často jde pouze o výběr z díla. Nezřídka chybějí podklady pro přesnou citaci a především porovnání s originálem. Z tohoto hlediska je stále ještě zajímavý výběr antických pramenů k dějinám Germánů na území Čech, Slezska a Karpatské kotliny, předložený v originále a v německém překladu Th. Hopfnerem, i když výběr textů a někdy i překlad jsou poplatné době vzniku.

Hopfner, T. 1943: Griechisch-lateinisch-deutsches Quellenbuch zur Siedlung und Geschichte der Germanen im Böhmisch-mährischen, Schlesischen und Karpatenraume. Stuttgart – Prag

Nejsnazší cestu, jak nahlédnout do originálního znění antických spisů vztahujících se k našemu území, představuje vědecká edice řeckých a latinských textů zabývajících se střední Evropou vydaná J. Herrmannem (1988–1994). Toto dílo přináší ve čtyřech svazcích veškeré výtahy z děl 141 řeckých a římských autorů, které se týkají střední Evropy v širokém záběru od Homéra po Zosima, tj. ca **od 8. stol. př. Kr. po konec 5. stol. po Kr.** Součástí práce jsou doprovodné komentáře a základní informace o autorech. Komentáře vždy obsahují i stručný životopis autora a seznam literatury o jeho osobě. V jednotlivých svazcích jsou v chronologické posloupnosti uváděny příslušné „středoevropské“ pasáže z děl jednoho autora, přičemž autoři samotní jsou rovněž řazeni chronologicky. Chceme-li poznat díla v úplnosti, musí hledat jiné edice, zde je ke každému autorovi v komentáři připojen seznam vědeckých vydání jeho prací. Výjimku představuje Tacitova Germania, které je věnován samostatný svazek s plným zněním i rozsáhlým komentářem.

Herrmann, J. (ed.) 1988–1994: Griechische und lateinische Quellen zur Frühgeschichte Mitteleuropas bis zur Mitte des 1. Jahrtausends u. Z. Schriften und Quellen der alten Welt 37. Berlin.

Výtah z antických pramenů k dějinám Germánů vydali také H.-W. Goetz a K.-W. Welwei. I tato práce přináší **synoptické latinské či řecké texty** věnované Germánům a jejich německé překlady opatřené bohatým poznámkovým aparátem. **Texty** jsou ovšem **sebrány** pouze **do roku 238 po Kr.** Výběr se od vydání Herrmannova liší uspořádáním – **texty** nejsou **řazeny** dle autorů, ale **dle určitých dějinných událostí**, resp. **témat**, ke kterým jsou pak shromážděny příslušné pasáže děl různých autorů. Např. oddíl Die Machtbildung Marbods in Böhmen obsahuje příslušné výtahy z Velleia Patercula, Tacita i Suetonia.

Vědecké edice pramenů určitého antického autora jsou zpravidla uvedeny v souborném díle Reallexikon der Germanischen Altertumskunde u hesla, které je mu věnováno.

Goetz, H.-W. – Welwei, K.-W. (eds.) 1995: Altes Germanien. Auszüge aus den antiken Quellen über die Germanen und ihre Beziehungen zum Römischen Reich. Quellen der alten Geschichte bis zum Jahre 238 n. Chr. I–II. Darmstadt.

I když vědecké edice antických písemných pramenů u nás nevznikaly, přesto hodnocení pramenů samotných tvořilo samozřejmou součást prvních moderních českých historických i archeologických prací počínaje F. Palackým (1836) přes J. E. Wocela (1866-68) až např. po V. Novotného, který poskytl antickým zprávám o našich zemích značný prostor v prvním díle Českých dějin (1912). Zvláště Ptolemaiovo dílo přitahovalo četné badatele. V. Novotný (1910) mu věnoval samostatnou práci, L. Niederle (1927) se Ptolemaiovým dílem podrobně zabýval ve Slovanských starožitnostech, zvláště v souvislosti s původem Slovanů. E. Šimek interpretoval v rozsáhlé čtyřsvazkové monografii 11. kapitolu 2. knihy jeho Geografie, která popisuje Germánii.

Nejucelenější interpretaci písemných pramenů k prostoru Čech podal J. Dobiáš v díle Dějiny československého území před vystoupením Slovanů. Tato práce zůstává nadále základním zdrojem informací, ze kterého čerpají čeští archeologové, kteří si ovšem někdy z obtížně čitelného a často alternativně pojatého textu vybírají pouze určitá řešení a další uváděné alternativy ponechávají stranou. Bohužel od vydání tohoto díla u nás prakticky není diskuse o písemných pramenech a archeologové často mylně považují Dobiášovy závěry za jednu provždy dané a dokonce je zaměňují za údaje v samotných písemných zprávách.